SCENARIUSZE LEKCJI

DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
KLAS OD IV DO VIII

ZAGŁĘBIOWSKI SZLAK KOBIET.
STACJA SOSNOWIEC

Projekt współfinansowany z Narodowego Instytutu Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWE FIO na lata 2021-2030.

SCENARIUSZE LEKCJI
DLA UCZNIÓW KLAS IV-VIII SZKOŁY PODSTAWOWEJ

TEMAT: ZAGŁĘBIOWSKI SZLAK KOBIET. STACJA SOSNOWIE

Czas trwania lekcji: 45 min. (lekcja w klasie)
90 min. (lekcja w przestrzeni miejskiej)

WSTĘP

Prezentowane materiały edukacyjne powstały w trakcie realizacji projektu „Zagłębiowski Szlak Kobiet". Łącznie przygotowano scenariusze dwóch lekcji przeznaczonych do wsparcia procesu edukacyjnego historii, edukacji regionalnej oraz przedmiotów humanistycznych dla uczniów klas IV-VIII szkół podstawowych. Celem zaproponowanych lekcji jest nie tyle nabycie przez uczniów konkretnej wiedzy, ile zainteresowanie ich tematem, poprzez doświadczenie przyjemności i wzbudzenie pozytywnych odczuć. Wskazane jest, by obie lekcje (w klasie i w przestrzeni miejskiej) potraktować jako uzupełniające się moduły i przeprowadzić je jeden po drugim lub w niewielkim odstępie czasu. Jednak, jeśli nie będzie takiej możliwości, można każdą potraktować, po niewielkiej modyfikacji, jako integralną część.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA PODSTAWY PROGRAMOWEJ DLA KLAS IV-VIII

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

- Wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- Rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- Rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki.

Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to:

- Rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych;
- Praca w zespole i społeczna aktywność.

JĘZYK POLSKI

Wymagania ogólne

- Kształcenie literackie i kulturowe;
- Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami;
- Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych;
- Kształcenie językowe;
- Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisania) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się;
- Tworzenie wypowiedzi;
- Rozpoznawanie intencji rozmówcy oraz wyrażanie intencji własnych, rozpoznawanie języka jako działania (akty mowy);
- Samokształcenie;
- Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

HISTORIA

Klasy IV-VIII

(...) Rozbudzanie zainteresowań własną przeszłością, swojej rodziny oraz historią lokalną i regionalną są podstawą budowania szacunku dla innych ludzi, oraz dokonań innych narodów.(...).

Zgodne z podstawą programową z 2017 r.

LEKCJA
A. LEKCJA W KLASIE
B. LEKCJA W PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

TEMAT: ZAGŁĘBIOWSKI SZLAK KOBIET. STACJA SOSNOWIEC

CELE

Cel ogólny:

- Poznanie kobiet związanych z Sosnowcem znajdujących się na Zagłębiowskim Szlaku Kobiet.

Cele szczegółowe:

- Doskonalenie współpracy poprzez pracę w grupie.
- Analiza informacji historycznych.
- Integracja społeczna- praca metodą projektu.
- Propagowanie zdrowego trybu życia- spacer.

ZALECENIA DLA NAUCZYCIELI/NAUCZYCIELEK:

1. Na Zagłębiowskim Szlaku Kobiet znajdują się 22 szyldy, docelowo planuje się łącznie ok. 40, rozmieszczonych w przestrzeni całego miasta. Oczywiście nie sposób odwiedzić wszystkich miejsc podczas jednego spaceru, dlatego też zaleca się wybranie dowolnego wariantu, dostosowanego do potrzeb i możliwości uczniów.
   Np. można odbyć wycieczkę zgodnie z propozycją zamieszczoną w materiałach (Wariant 1.) zatrzymując się w kilku punktach. Można też wybrać któryś z wariantów szlaku: „A" (artystki, naukowczynie), „O" (działaczki ruchu oporu), „P" (przedsiębiorczynie), „D" (działaczki społeczne i charytatywne) lub przemieszczać się w najbliższej okolicy zaczynając, np. od Dworca PKP (Wariant 2.) lub w dowolny sposób spacerować po wybranym fragmencie miasta według własnego pomysłu.
2. Można wybrać jedynie poszczególne ćwiczenia i zadania.
3. Część ćwiczeń i zadań można przeprowadzić w terenie, a w klasie zrealizować tylko te zadania, które wymagają rzutnika czy głośników.
4. Zaproponowane trasy można zwiedzać także w inny sposób, angażując uczniów w gry i zabawy np. w podchody.

Podchody *to kiedyś popularna, dzisiaj już nieco zapomniana, gra terenowa. Do gry potrzebne będą wcześniej przygotowane materiały- np. książeczki, a w nich mapy z zaznaczonymi punktami, bez podania nazwisk bohaterek, z którymi związane będą miejsca, ale z instrukcjami, jak do tych miejsc dotrzeć. Uczniowie podzieleni na grupy przemierzają szlak, odnajdują szyldy, czytają zamieszczone na nich informacje o postaciach i zapisuję je. W klasie dzielą się informacjami, każda grupa opisuje max. 4 kobiety*.

5. W scenariuszach to nauczyciel/nauczycielka jest przewodnikiem/przewodniczką po Zagłębiowskim Szlaku Kobiet, ale oczywiście można tę rolę powierzyć także jednemu lub kilku uczestnikom spaceru. Jednak wtedy wymaga to wcześniejszego przygotowania z wykorzystaniem dołączonych materiałów.

A. LEKCJA W PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

WERSJA 1.

▶ Spacer rozpoczyna się w dowolnym punkcie Szlaku. Nauczyciel/nauczycielka dzieli uczniów na grupy 4- 5-osobowe. Rozdaje wcześniej przygotowane karty pracy bez oznaczenia, jakich kobiet dotyczy karta (Załącznik nr 3).

▶ Nauczyciel/nauczycielka oprowadza klasę omawiając wybrane punkty na szlaku, uczniowie słuchają i uzupełniają kartę pracy. Na końcu weryfikują w grupach odpowiedzi i próbują odszyfrować, jakiej postaci dotyczyła ich karta pracy.

WERSJA 2.

Trasa spaceru

1. DWORZEC PKP
   Spacer rozpoczyna się przy Dworcu Głównym w Sosnowcu, gdzie znajduje się szyld Poli Negri, tutaj nauczyciel/nauczycielka krótko wprowadza uczniów w historię miasta.
2. RONDO PRAW KOBIET/GALERIA PRAW KOBIET
   W galerii Praw Kobiet (w przejściu podziemnym) znajduje się wystawa poświęcona historii ruchu kobiecego.Zwiedzanie ekspozycji może być pretekstem do porozmawiania o roli kobiet w tworzeniu historii miasta.

   Tutaj możemy też przypomnieć uczniom życiorysy kilku sosnowiczanek:

⇒ Fanny Lamprecht, organizatorki działań dobroczynnych,
⇒ Elżbiety Schoen, która prowadziła ożywioną działalność charytatywną,
⇒ Nadziei Griniuk–Berdo, lekarki, działaczki społecznej,
⇒ Józefy Siwikowej, której pensja dała początek dzisiejszemu liceum im. Emilii Plater,
⇒ Wandy Telakowskiej, pionierka wzornictwa przemysłowego,
⇒ prof. Alicji Dorabialskiej, naukowczyni, fizykochemiczki.

3. UL. KOŁŁĄTAJA 6,
   Kolejny punkt spaceru to ul. Kołłątaja 6. W tej kamienicy, po ślubie z hrabią Eugeniuszem Dąmbskim, mieszkała Pola Negri. Jej pobyt w Sosnowcu trwał zaledwie kilka miesięcy. W 1920 roku opuściła miasto. Na domu, w którym mieszkała, znajduje się pamiątkowa tablica.
4. CZYSTA 7
   Na ulicy Czystej pod nr 7 mieściła się w okresie międzywojennym Żeńska Szkoła Żydowska, do której uczęszczały, m.in.:

⇒ Bajla Węgier (Bella Darvi), polska aktorka żydowskiego pochodzenia,
⇒ Sala Garncarz, ocalała z Holokaustu.

5. PLAC ĆWIERKA
   Tutaj znajdują się miejsca związane, m.in. z:

⇒ Natalią Stokowacką, sławną śpiewaczką operową,
⇒ Stefanią Mieszkowską, „pierwszą damą sosnowieckiej fotografii".

W drugiej wersji spaceru podobnie, jak w pierwszej można uczniów podzielić na grupy i rozdać im karty pracy.

ZAŁĄCZNIKI:

- Załącznik nr 1 - materiały dla nauczycieli i uczniów zawierające biografie kobiet- publikacja pt. „Spacerownik po Zagłębiowskim Szlaku Kobiet. Stacja Sosnowiec", e-book LINK
- Załącznik nr 2 - prezentacja do wykorzystania na lekcji przez nauczyciela.
- Załącznik nr 3- przykładowa karta pracy.
- Załącznik nr 4- mapę Sosnowca z zaznaczonymi punktami Zagłębiowskiego Szlaku Kobiet .

ZAŁĄCZNIK — KARTA PRACY

Zagłębiowski Szlak Kobiet.
Stacja Sosnowiec

Karta nr 1

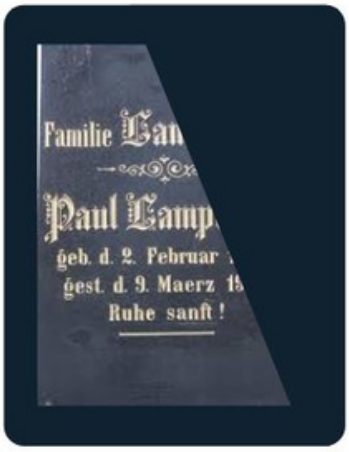

ZAŁĄCZNIK NR 2

Choć to dziś niewiarygodne, ale na początku XX wieku kobiety nie miały praw wyborczych. W Polsce wywalczyły je 103 lat temu, w 1918 roku. Prawa wyborcze zatwierdzone zostały dekretem Józefa Piłsudskiego, Naczelnika Państwa z 28 listopada 1918 r. W dekrecie zawarto słowa znajdujące się poniżej.

46.

DEKRET

o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego.

Na podstawie uchwalonego przez Radę Ministrów projektu stanowię co następuje:

ROZDZIAŁ I.

Prawo wybierania.

Art. 1. Wyborcą do Sejmu jest każdy obywatel państwa bez różnicy płci, który do dnia ogłoszenia wyborów ukończył 21 lat.

Dz.U. 1918 nr 18, poz. 46

ZAŁĄCZNIK NR 4

28 listopada 1918 roku Polki uzyskuję prawa wyborcze. Do Sejmu Ustawodawczego (1919-21) dostaje się osiem kobiet.

Poniżej fragment artykułu pt. *Pierwsze posłanki II RP* opublikowanego w Polityce w 2014 r.

Pierwsza ósemka

Wśród parlamentarzystów, po raz pierwszy w historii Polski, jest osiem kobiet. Mają od 33 do 52 lat i reprezentują niemal wszystkie partie polityczne – od socjalistów po narodową demokrację. Najmłodsza z nich Zofia Moczydłowska jest nauczycielką, feministyczną aktywistką, a jednocześnie działaczką chrześcijańskiego Narodowego Zjednoczenia Ludowego. Miejsce na liście wyborczej z Częstochowy zawdzięcza księdzu Wacławowi Blizińskiemu, jednemu z założycieli NZL. Rok później Moczydłowska stanie się słynna dzięki projektowi ustawy wprowadzającej w Polsce pełną prohibicję; do jej uchwalenia zabraknie jednego głosu.

Jej starsze o kilka lat koleżanki Anna Piasecka i Franciszka Wilczkowiakowa pochodzą z ziemiańskich rodzin z Wielkopolski i reprezentują chrześcijańsko-demokratyczną Narodową Partię Robotniczą. 41-letnia Zofia Sokolnicka i 48-letnia Gabriela Balicka-Iwanowska to przedstawicielki endecji, a 40-letnia Irena Kosmowska i 45-letnia Jadwiga Dziubińska – lewicowego PSL Wyzwolenie. Kosmowska ma już za sobą niezwykłe jak na tamte czasy polityczne doświadczenie: była wiceministrem w lubelskim rządzie Ignacego Daszyńskiego, który jako pierwszy zadeklarował wprowadzenie pełni praw obywatelskich dla kobiet. Razem z Tomaszem Arciszewskim odpowiadała za resort pracy i spraw społecznych, jeszcze zanim Polki uzyskały prawa wyborcze 28 listopada 1918 r.

Socjalistów reprezentuje 46-letnia Zofia Moraczewska, żona byłego premiera Jędrzeja Moraczewskiego, oraz najstarsza z posłanek, 52-letnia Justyna Budzińska-Tylicka. Ta międzynarodowa działaczka feministyczna, propagatorka świadomego macierzyństwa, już pierwszego dnia po przybyciu Józefa Piłsudskiego do Warszawy z więzienia w Magdeburgu zażądała od niego – w imieniu Centralnego Komitetu Równouprawnienia Kobiet – wydania dekretu o przyznaniu Polkom tych samych praw politycznych, jakie mają mężczyźni. O tym, że akcja była koordynowana w skali całego kraju, świadczy fakt, że w tym samym dniu ukazał się w krakowskim feministycznym czasopiśmie „Na posterunku" artykuł na ten temat: <<Mówi się o tym, że do Sejmu Ustawodawczego wybierać będą i kobiety, że nawet będą mogły być wybrane na posłów. Ale wielu jeszcze mamy przeciwników. Powiadają, że powinno być jak dawniej: niechże już wybierają robotnicy, chłopi, nawet analfabeci, ale zbrodniarzom, wariatom i kobietom głosu dać nie można. Drogie czytelniczki, w ładnym jesteśmy towarzystwie!>>.

18 dni później Piłsudski dekret podpisał. Zanim to nastąpiło, postulaty równouprawnienia kobiet pojawiły się również na łamach prasy katolickiej. Konserwatywny poznański „Przegląd

Katolicki" w numerze z 17 listopada 1918 r. pisał: <<Wojna obecna zrównała kobietę i mężczyznę, składając na ich barki równy ciężar obowiązków i licznych trudów. We wszystkich dziedzinach życia i zawodach stanęły do pracy kobiety, zastępując mężczyzn, przebywających na polu walki. Ich pracy zawdzięczamy, żeśmy szczęśliwie przetrwali zawieruchę wojenną. Stąd też organizacje kobiece podniosły żądanie, aby wobec równych obowiązków, równe zyskały dziś prawa obywatelskie i polityczne>>.

Andrzej Fedorowicz, *Pierwsze posłanki RP*, „Polityka" z dn. 18 lutego 2014

ZAŁĄCZNIK NR 4

KALENDARIUM NAJWAŻNIEJSZYCH WYDARZEŃ HERSTORYCZNYCH DO 1919 ROKU

1820

Powstaje pierwsze czasopismo adresowane do kobiet: „Wanda. Tygodnik polski płci pięknej i literaturze poświęcony".

1838

Ukazuje się czasopismo „Pierwiosnek", w którym swoje teksty publikują pierwsze polskie feministki. Redaktorką naczelną jest Paulina Kwiatkowska.

1865

Pojawia się ilustrowany tygodnik kobiecy „Bluszcz" (1865–1939). Redaktorką zostaje Maria Ilinicka.

1877

Z inicjatywy Filipiny Płaskowickiej w Janisławicach koło Skierniewic powstaje pierwsze Koło Gospodyń Wiejskich.

1879

Anna Tomaszewicz-Dobrska, pierwsza polska lekarka, uzyskuje dyplom studiów medycznych w Zurychu, nostryfikuje go potem w Petersburgu.

1883

W Warszawie powstaje tajny uniwersytet dla kobiet zwany Latającym. W 1906 roku przekształcił się on w Wyższe Kursy dla Kobiet, a po odzyskaniu niepodległości w Wolną Wszechnicę Polską. Słuchaczkami uniwersytetu były m.in.: Maria Skłodowska, Stefania Sempołowska, Zofia Daszyńska-Golińska.

1886

Powstaje tajna trójzaborowa organizacja kobieca Koła Kobiet Korony i Litwy.

1891

Z Warszawy na studia do Francji wyjeżdża Maria Skłodowska (w świecie znana jako Maria Curie), przyszła noblistka.

1891

Pod pretekstem obchodów 25-lecia twórczości Elizy Orzeszkowej odbywa się w Warszawie nielegalny Zjazd Kobiet z trzech zaborów; uczestniczy w nim sto kobiet. Jedną z organizatorek jest Paulina Kuczalska- Reinschmit.

1894

Pierwsze trzy kobiety przekraczają bramy Uniwersytetu Jagiellońskiego: Jadwiga Sikorska, Stanisława Dowgiałło i Janina Kosmowska. Uzyskały zgodę władz na studiowanie w charakterze hospitantek: mogą uczestniczyć w wykładach, nie mają natomiast prawa do zdawania egzaminów, co uniemożliwia im uzyskanie dyplomu; studiują farmację. W 1897 roku pojawią się pełnoprawne studentki, początkowo tylko na wydziale filozoficznym, a w roku 1900 na studiach medycznych.

1895

We Lwowie ukazuje się dwutygodnik „Ster" (1895–1897), czasopismo określane jako „emancypacyjne", czyli walczące o równouprawnienie. Redaktorką jest Paulina Kuczalska-Reinschmit. „Ster" miał swoją warszawską kontynuację w latach 1907–1912, pisały w nim najważniejsze, żyjące ówcześnie pisarki-emancypantki, m.in.: Eliza Orzeszkowa, Maria Konopnicka, Maria Dulębianka, Kazimiera Bujwidowa.

1903

Maria Curie-Skłodowska jako pierwsza kobieta w historii otrzymuje Nagrodę Nobla (w dziedzinie fizyki). Osiem lat później przyznano jej Nagrodę Nobla z chemii, co sprawi, że będzie jak dotąd jedyną kobieta, która otrzymała tę nagrodę dwa razy.

1907

W Warszawie, z inicjatywy redaktorek „Steru", Pauliny Kuczalskiej-Reinschmit i Józefy Bojanowskiej, powstaje Związek Równouprawnienia Kobiet Polskich.

1908

Związek Równouprawnienia Kobiet wystawia Marię Dulębiankę, partnerkę Marii Konopnickiej, jako kandydatkę na posłankę do Sejmu Krajowego Austro-Węgier. Dulębianka uzyskuje 511 głosów (wybory są nieważne, bo kobiety nie mają jeszcze praw wyborczych).

1913

Z inicjatywy Izabeli Moszczeńskiej i w porozumieniu z Józefem Piłsudskim powstaje Liga Kobiet – organizacja niepodległościowa angażująca się w walkę o równouprawnienie kobiet.

1917

Ogólnopolski Zjazd Kobiet – do Warszawy przyjeżdżają kobiety z trzech zaborów. Zjazd deleguje grupę kobiet (pod przewodnictwem Justyny Budzińskiej-Tylickiej) do rozmów o prawach wyborczych dla kobiet z tworzącym się rządem Polski.

LISTOPAD 1918

28 listopada dekretem Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego kobiety otrzymują czynne i bierne prawa wyborcze.

GRUDZIEŃ 1918

Pierwsze wybory, w których kobiety wybierały i były wybierane, odbyły się już w grudniu. Były to wybory delegatów polskich, z ziem należących do Niemiec, do polskiego Sejmu Dzielnicowego.

1919

Do pierwszego sejmu wybrano 8 posłanek (zwanych prześmiewczo posełkiniami lub posełkami). W latach 1919–1939 w Sejmie i Senacie II RP zasiadało łącznie 49 kobiet, z czego 15 zostało wybranych na co najmniej dwie kadencje. Kobiety w parlamentach w dwudziestoleciu międzywojennym stanowiły zaledwie 3%.

Źródło:

Alina Bednarz, *Tyski Szlak Kobiet. Spacerownik*, Tychy 2020